

2. Vzdělání a vzdělávání

Vzdělanost podle nejvyššího ukončeného vzdělání

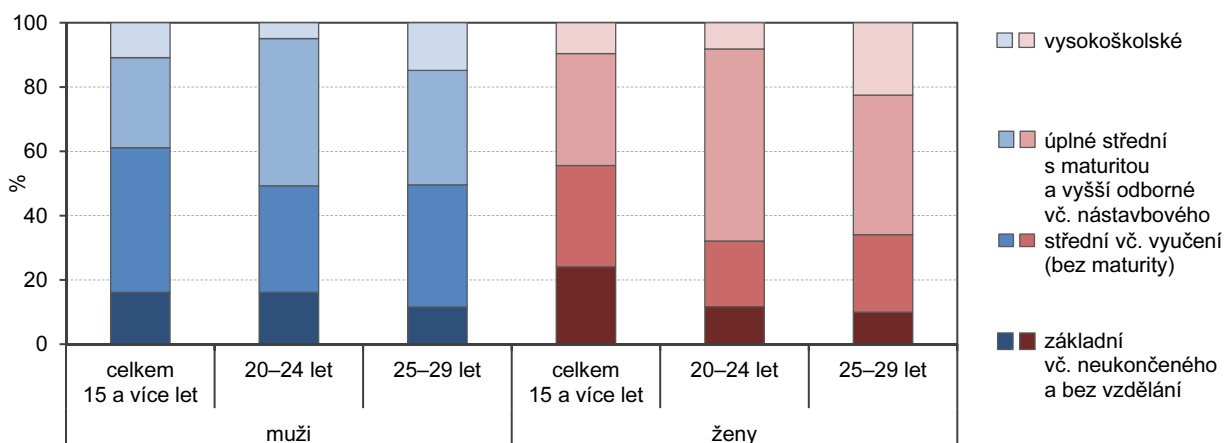
Vzdělání je nezbytnou součástí budoucího kvalitního života každého člověka. Jedním z obecných cílů vzdělávání jako veřejné služby je rozvíjet osobnost každého jednotlivce, a to především ve smyslu jeho přípravy na budoucí osobní i občanský život. Právo na vzdělání má každý člověk, který se jej rozhodne využít a přístup ke vzdělání je podle zákona umožněn každému bez rozdílu.

Sčítání lidu, domů a bytů je jediným pramenem údajů o dosaženém vzdělání za obyvatelstvo starší 15 let, to není vedeno v žádném registru obyvatel. Podle úrovně této charakteristiky je možné hodnotit kvalitu lidského kapitálu, kvalitu pracovní síly. Větší šanci uspět na pracovním trhu má ta osoba, která má vyšší stupeň vzdělání.

Více než jedna třetina obyvatel Libereckého kraje starších 15 let měla podle výsledků posledního sčítání v roce 2011 střední vzdělání nebo vyučení bez maturity (35,9 %). Druhou nejpočetnější vzdělanostní skupinu tvořily osoby se středním vzděláním s maturitou a s nástavbovým nebo vyšším odborným vzděláním (v úhrnu 29,8 %). Vysokoškolského vzdělání dosáhla přibližně desetina populace kraje starší 15 let (9,6 %). Zcela bezvýznamné je zastoupení osob bez vzdělání (0,5 %). Také u otázky na nejvyšší dosažené vzdělání se vyskytlo velké množství nevyplněných odpovědí, podíl osob s nezjištěným vzděláním dosáhl 5,4 % z populace 15letých a starších.

Graf 2.1 Obyvatelstvo Libereckého kraje ve věku 15 a více let podle pohlaví a nejvyššího ukončeného vzdělání (ze zjištěných hodnot)

Zdroj: SLDB 2011

Zatímco vykázaný podíl osob se středním vzděláním nebo vyučením bez maturity byl mezi kraji České republiky třetí nejvyšší, tak zastoupení středoškolsky vzdělaných osob s maturitou a vyšším odborným vzděláním a také osob s vysokoškolským vzděláním je shodně 4. nejnižší.

Ve věkové skupině 15–19letých nemá velký význam hodnotit nejvyšší ukončené vzdělání. Necelé tři čtvrtiny těchto osob v době sčítání teprve ukončily základní školní docházku. Další 6,9 % již mělo v době sčítání v roce 2011 střední vzdělání vč. vyučení bez maturity, 5,3 % úplné střední vzdělání s maturitou. U většiny osob ve věku 20–24 proces vzdělávání patrně ještě pokračuje. Necelých 13 % z nich vykazovalo pouze základní vzdělání, téměř 72 % pak dosáhlo středního vzdělání (25,4 % středního vč. vyučení bez maturity, 46,1 % úplné střední vzdělání s maturitou). Vysokoškolské vzdělání deklarovalo 6,1 % osob v tomto věku. Ve věkové skupině 25–29 můžeme ve srovnání s předchozí věkovou kategorií pozorovat nárůst podílu osob se středním vzděláním vč. vyučení bez maturity (29,0 %) a pokles podílu osob s úplným středním vzděláním s maturitou (30,9 %). Roste zastoupení vyšších stupňů vzdělání, především vysokoškolského, vyššího odborného a nástavbového (17,3 %, resp. 5,7 %). V této věkové kategorii se však vyskytuje nejvíce osob bez vzdělání.

Zajímavé výsledky přináší mezikrajské srovnání vzdělanostní úrovně věkové kategorie 25–29letých. Liberecký kraj vykázal třetí nejvyšší podíl osob se základním vzděláním vč. neukončeného a bez vzdělání. Vyšší zastoupení těchto osob vykázal již jen Karlovarský (15,7 %) a Ústecký kraj (13,3 %). Na opačné straně

žebříčku bylo Hlavní město Praha s 4,5% podílem, republikový průměr dosáhl 7,5 %. Nad průměrem České republiky (24,0 %) je v našem kraji podíl osob se středním vzděláním bez maturity vč. vyučených, který byl po údajích za Karlovarský kraj (29,6 %) druhý nejvyšší. Necelých 11 % osob v tomto věku má toto vzdělání v Hlavním městě Praze. Situace našeho kraje z pohledu úplného středního vzdělání s maturitou a vyššího odborného vzdělání také není příznivá – opět byla vykázána třetí nejnižší mezikrajská hodnota. Žebříček tentokrát vede Středočeský kraj s 42,0 %, hodnota za Českou republiku činila 38,0 %. Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob se mezi kraji pohybuje v intervalu od 10,9 % v Karlovarském kraji do 34,9 % v Hlavním městě Praze. I přesto, že v našem kraji působí vysoká škola s dlouholetou tradicí, podíl vysokoškoláků ve věku 25–29 let byl třetí nejnižší.

Tab. 2.1 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle nejvyššího ukončeného vzdělání, pohlaví a věku

Zdroj: SLDB 2011

	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem	v tom		z toho věková skupina			Osoby ve věku 25–29 let podle pohlaví	
		muži	ženy	15–19 let	20–24 let	25–29 let	muži	ženy
Počet obyvatel	367 842	178 454	189 388	24 563	27 881	28 442	14 517	13 925
v tom (%):								
bez vzdělání	0,5	0,5	0,6	0,3	0,5	0,6	0,6	0,5
základní vč. neukončeného	18,6	14,7	22,3	74,5	12,7	9,5	10,2	8,8
střední vč. vyučení (bez maturity)	35,9	42,3	29,9	6,9	25,4	29,0	35,3	22,4
úplné střední s maturitou	26,0	23,4	28,5	5,3	46,1	30,9	28,6	33,3
nástavbové a vyšší odborné	3,8	2,9	4,6	0,1	3,5	5,7	4,4	7,1
vysokoškolské	9,6	10,2	9,1	-	6,1	17,3	13,8	20,9
nezjištěno	5,4	6,0	4,9	12,9	5,7	7,1	7,1	7,0

Rozdíly jsou také patrné při hodnocení vzdělání u věkové skupiny 25–29letých podle pohlaví. Takto mladí muži mají ve srovnání se ženami v tomto věku vyšší zastoupení těch, kteří jsou bez vzdělání nebo získali pouze základní vzdělání a střední vzdělání bez maturity vč. vyučení (rozdíl 12,8 procentních bodů). S tímto dosaženým vzděláním se můžou realizovat na pracovním trhu. Ženy s ohledem na těžší uplatnění si vzdělání dále zvyšují a v dalších kategoriích vzdělání mají vyšší zastoupení. Nejvýraznější rozdíl o 7,2 procentních bodů je patrný u vysokoškolského vzdělání.

Mateřské školy

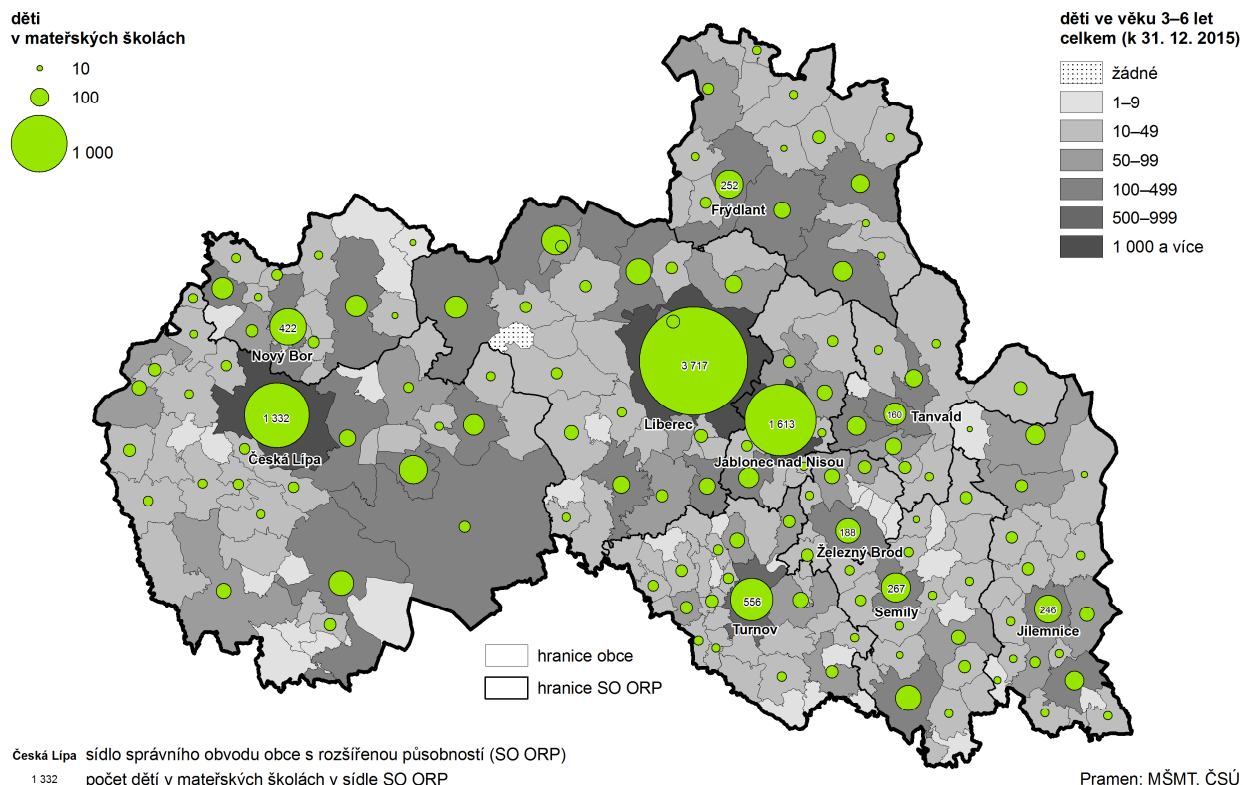
Předškolní vzdělávání, které je zpravidla určeno pro děti ve věku 3 až 6 let, zabezpečují mateřské školy. Ve školním roce 2016/2017 se v Libereckém kraji této formě vzdělávání věnovalo 238 mateřských škol, počet zařízení předškolní péče se tak proti předchozímu roku nezměnil. V porovnání se školním rokem 2005/2006, kdy bylo v kraji provozováno 214 školek, se jedná o více než 11% nárůst. Více zařízení však v tomto časovém horizontu, s výjimkou Moravskoslezského kraje, registrovaly také ostatní regiony České republiky. Středočeský kraj byl pak jediným, ve kterém se počet mateřských škol navyšoval v posledních 12 letech pravidelně. Významný nárůst počtu školek Liberecký kraj zaznamenal ve školním roce 2010/2011 (meziročně o 5,6 % na 228 zařízení). Ten způsobil především příliv dětí narozených v období zvýšené porodnosti, tj. mezi roky 2004 až 2008. Nejvíce zařízení bylo v našem kraji provozováno v roce 2012/2013 (239 školek). Současný počet je tedy nepatrně nižší, ovšem z dlouhodobého hlediska zůstává stabilní.

Tab. 2.2 Mateřské školy

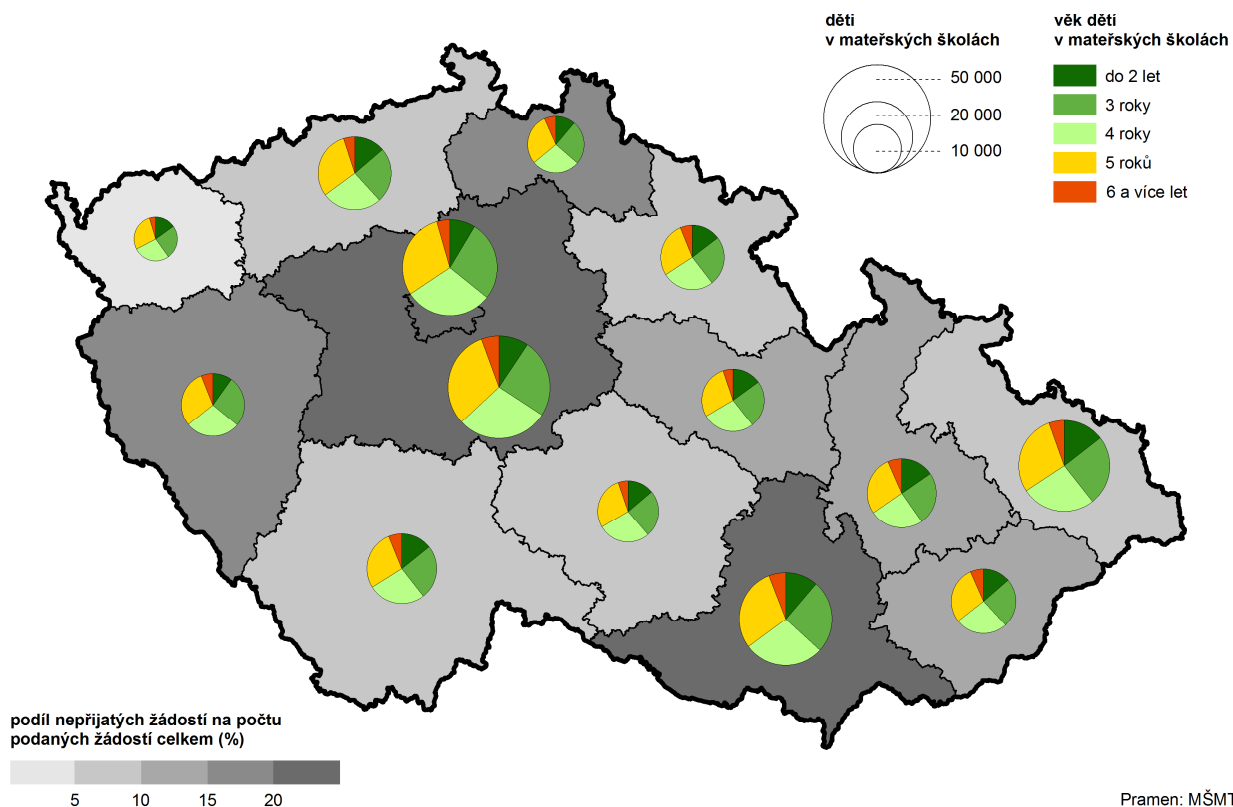
Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Děti celkem	12 878	13 406	13 718	14 329	14 866	15 400	15 675	15 745	15 510	15 178
z toho dívky (%)	47,7	48,1	48,3	48,2	48,5	48,0	48,1	48,1	47,5	47,8
v tom ve věku (%):										
do 2 let	8,6	9,4	10,6	11,2	9,3	8,5	8,6	10,0	11,2	11,2
3 let	25,3	25,8	25,6	26,6	28,0	25,6	25,4	24,0	24,1	25,2
4 let	29,2	28,9	28,4	27,4	29,1	30,4	29,3	29,1	27,3	27,4
5 let	29,9	29,4	29,0	27,7	27,6	29,4	31,2	30,7	31,1	29,4
6 a více let	7,0	6,5	6,4	7,1	6,0	6,0	5,4	6,2	6,3	6,7

Děti v mateřských školách podle obcí Libereckého kraje ve školním roce 2015/16

Věková struktura dětí v mateřských školách a žádosti o přijetí podle krajů ve školním roce 2016/17

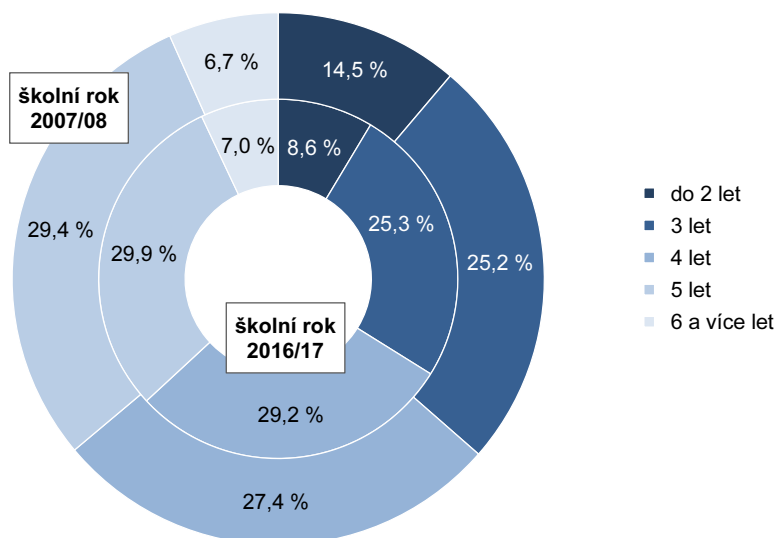

Podobným způsobem se ve stejném období vyvíjel také počet tříd v mateřských školách, což s vývojem počtu zařízení souvisí. Ve školním roce 2005/2006 na této úrovni fungovalo 583 tříd, do roku 2016/2017 číslo narostlo o 16,3 % na 678 tříd. Za zmínku stojí rozdílný trend počtu mateřských škol a tříd v období školních let 2012/2013 až 2016/2017. Zatímco počet mateřských škol víceméně stagnoval, tříd přibývalo (výjimkou byl rok 2016/2017, kdy při stejném počtu zařízení jako v předchozím roce počet tříd meziročně poklesl o 1,2 %). Tuto nepřímou úměru si lze vysvětlit rozdělováním mateřských škol na větší počet tříd, které má za cíl, více se soustředit na lepší a individuálnější přístup k jednotlivým dětem. Nepřetržitý růst počtu tříd v období 2012/2013 až 2016/2017 vykazalo Hlavní město Praha a kraj Středočeský, Jihočeský, Vysočina a Jihomoravský.

Počet dětí v mateřských školách se během poslední dekády s výjimkou posledních dvou let zvyšoval. Nejvíce dětí tedy mateřské školy zaznamenaly ve školním roce 2014/2015 (15 745 dětí), poté již jejich počet pozvolna klesá, ale stále se pohybuje nad 15 000 dětmi. Vývoj opět souvisí s nárůstem porodnosti v období 2004 až 2008 a jejím mírným poklesem v letech 2009 až 2014. Vývoj počtu dětí v mateřských školách v Libereckém kraji pak odpovídá trendu v České republice. Zájem o předškolní vzdělávání ve školním roce 2016/2017 reprezentovalo 6 424 podaných žádostí o přijetí do mateřské školy, z toho 18,6 % žádostí (1 193 žádostí) však nebylo vyhověno. V horizontu posledních deseti let se počet neúspěšných podání zvyšoval až do školního roku 2013/2014, ve kterém nebylo vyhověno 2 659 žádostem, od té doby se jejich počet snižuje. Napříč kraji České republiky měli ve školním roce 2016/2017 nejvyšší pravděpodobnost úspěchu při podání žádosti rodiče z Karlovarského kraje, ve kterém bylo 96,3 % těchto žádostí schváleno. Naopak tomu bylo v Hlavním městě Praze, kde úspěch zaznamenalo pouze 65,7 % žádajících rodičů. Liberecký kraj se s 81,4 % úspěšně podaných žádostí umístil na čtvrté nejnižší pozici.

Graf 2.2 Děti v mateřských školách podle věku v Libereckém kraji

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ve věkové struktuře dětí v mateřských školách v kraji převažují nejčastěji děti 5leté (29,4 % v roce 2016/2017), výjimkou byly pouze roky 2011/2012 a 2012/2013, kdy největší část tvořily děti ve věku 4 let. Šestileté a starší děti v posledních deseti letech ve struktuře představovaly v průměru 6,4 %. Zajímavé je zastoupení dětí do 2 let. Zatímco v roce 2007/2008 školky v kraji navštěvovalo 1 107 (8,6 % všech dětí v mateřských školách) takto starých dětí, v roce 2016/2017 to bylo již 1 699 dětí (11,2 %), což znamená více než 50% nárůst. V zásadě je tedy možné říci, že v současnosti chodí děti do mateřské školy dříve a v nižším věku přecházejí na základní školu, než tomu bylo před 10 lety.

Základní školy

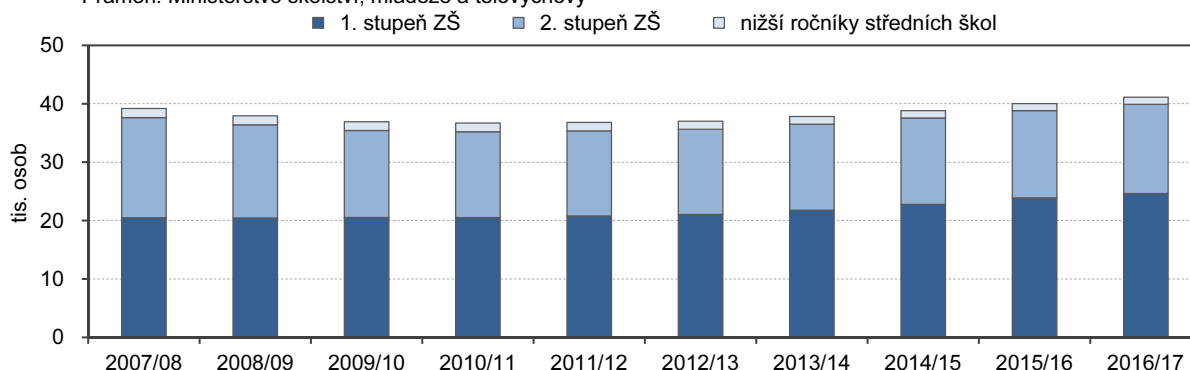
Základní školy zajišťují základní vzdělávání, které je součástí povinné školní docházky. Tu nastupují děti ve věku šesti let, v případě dětí s odkladem nejpozději ve věku osmi let. Povinná školní docházka trvá obvykle devět let, pět let na 1. stupni a čtyři roky na 2. stupni základních škol. Vzdělávání v základní škole

speciální má deset ročníků, kdy první stupeň je tvořen prvním až šestým ročníkem, druhý stupeň sedmým až desátým ročníkem. Žáci mohou základní školu opustit dříve a povinnou školní docházku dokončit v nižších ročnících víceletých gymnázií a v osmiletém oboru tanec na konzervatořích.

V Libereckém kraji ve školním roce 2016/2017 povinnou školní docházku ve 203 základních školách plnilo 39 911 žáků. Počet základních škol byl v uvedeném roce za poslední dekádu nejnižší – v porovnání s rokem 2007/2008 ubyla 3 zařízení.

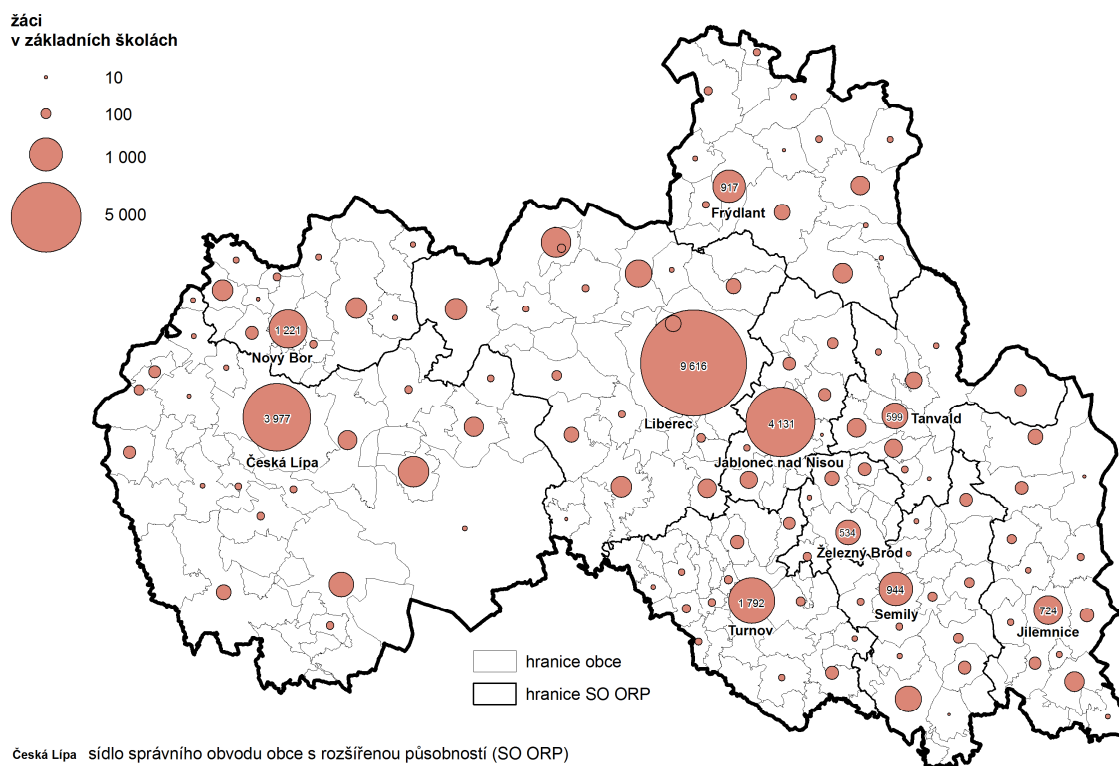
Graf 2.3 Žáci plnící povinnou školní docházku podle druhu školy v Libereckém kraji

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Počet žáků se od školního roku 2001/2002 snižoval až do roku 2010/2011, kdy povinnou školní docházku plnilo 35 206 dětí. Za toto období se tak počet žáků na Libereckých školách snížil o téměř čtvrtinu (o 11 671 žáků). V následujících letech již žáků na školách opět přibývá a v porovnání se zlomovým rokem 2010/2011 jich je již o 13,4 % více (o 4 705 dětí). Trend poklesu a následujícího růstu se pak shoduje s vývojem v celé České republice. Podíl žáků na 1. stupni se zvyšuje na úkor stupně druhého. Ve školním roce 2007/2008 představoval 1. stupeň 54,4 % a 2. stupeň 45,6 %. Po 10. letech ve školním roce 2016/2017 se podíl změnil. 1. stupeň navštěvovalo 61,7 % žáků a na 2. stupeň docházelo 38,3 % z nich. Do 1. ročníku bylo ve školním roce 2016/2017 nově přijato 5 103 žáků, z toho 22,4 % z nich bylo 7 a více let.

Žáci v základních školách podle obcí Libereckého kraje ve školním roce 2015/16

Česká Lípa sídlo správního obvodu obce s rozšířenou působností (SO ORP)
3 977 počet žáků v základních školách v sídle SO ORP

Pramen: MŠMT, ČSÚ

Počet speciálních tříd v rámci základních škol i jejich žáků se ve zkoumaném období školních let 2007/2008 až 2016/2017 neustále snižoval, jak v Libereckém kraji, tak i v rámci České republiky. Počet speciálních tříd v kraji pak mezi těmito lety poklesl o 7 na 34, počet žáků se snížil o 535 dětí (23,7 %) na 1 726 žáků. V celé České republice dochází ke stejnému průběžnému poklesu.

Tab. 2.3 Základní školy

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Žáci celkem	37 630	36 403	35 427	35 206	35 350	35 628	36 499	37 561	38 826	39 911
z toho dívky (%)	48,1	48,1	48,3	48,3	48,4	48,6	48,4	48,7	48,8	48,8
v tom (%):										
na 1. stupni	54,4	56,2	58,0	58,3	58,8	59,1	59,7	60,6	61,5	61,7
na 2. stupni	45,6	43,8	42,0	41,7	41,2	40,9	40,3	39,4	38,5	38,3
Nově přijatí do 1. ročníku	4 107	4 153	4 162	4 111	4 383	4 332	4 859	5 098	5 139	5 103
z toho ve věku 7 a více let (%)	26,9	25,2	23,8	25,0	25,6	23,4	19,7	18,6	21,5	22,4
Žáci, kteří ukončili povinnou školní docházku na ZŠ	4 846	4 517	3 903	3 742	3 602	3 574	3 701	3 612	3 675	.
Žáci, kteří přešli do středních škol ¹⁾	398	377	400	309	256	283	257	268	288	.

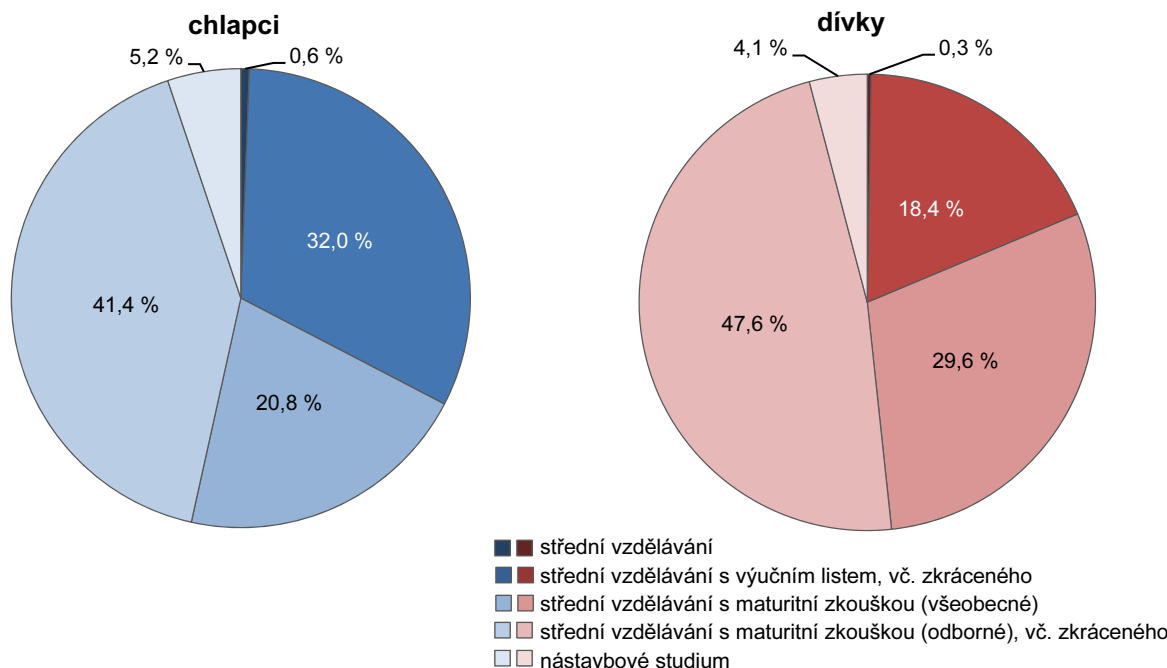
¹⁾ v plnění povinné školní docházky pokračují v nižších ročnících oborů víceletých gymnázií a oboru tanec 8letých konzervatoří

Střední školy

Střední vzdělání lze v systému školství České republiky získat na školách poskytujících všeobecné vzdělání s maturitní zkouškou (tj. gymnáziích) a na středních školách poskytujících odborné vzdělání (tj. školách poskytujících nižší střední vzdělávání, střední odborné vzdělání s výučním listem, střední odborné vzdělávání s maturitní zkouškou a nástavbové studium).

Graf 2.4 Žáci ve středních školách podle pohlaví a druhu vzdělávání v Libereckém kraji ve školním roce 2016/17

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Počet středních škol se v Libereckém kraji v posledním desetiletí neustále snižoval. Zatímco v roce 2007/2008 v kraji fungovalo 54 středních škol, ve školním roce 2016/2017 jich bylo 49 (meziročně je to o 1 méně). S dlouhodobým poklesem počtu středních škol se ale potýkají také ostatní regiony České

republiky, výjimkou je pouze Středočeský kraj. Současně se snižováním počtu těchto vzdělávacích zařízení klesá pravidelně také počet studentů. V roce 2016/2017 bylo evidováno 15 699 středoškoláků, což je meziročně o 217 osob (1,4 %) méně, v porovnání s rokem 2007/2008 je to pak pokles dokonce o 28,4 % (6 215 osob). Právě i z tohoto důvodu dochází k neustálému úbytku středních škol. Klesající počet žáků středních škol je pak celorepublikovým trendem.

Většina žáků středních škol studuje v denní formě studia – ve školním roce 2016/2017 se jednalo o 96,7 % z nich. Největší část studentů se vzdělávala v rámci odborné střední školy s maturitou (44,5 % všech středoškoláků). Zhruba čtvrtinu představovali žáci středních odborných učilišť s výučním listem a dalších 25,2 % pak studenti gymnázií. Zbýlých 4,6 % žáků studovalo nástavbové studium. Během posledního desetiletí se však podíl studentů, kteří zakončí studium získáním výučního listu, snížil ve prospěch maturitních studijních oborů. Zbývající 3,3 % žáků se v roce 2016/2017 vzdělávala v rámci jiné formy studia, tj. večerní, dálkové, distanční a kombinované.

Z hlediska věku převažovali mezi „denními“ studenty ve věku 15–19 let, ve školním roce 2016/2017 z 86,0 %. Žáci do 14 let tvořili 7,0 %, 6,4 % bylo mezi 20 až 24 lety a pouze 0,6 % bylo starší 25 let. Naopak v ostatních formách studia dominovali studující nad 25 let, a to z 64,1 %.

Podobně jako v ostatních krajích České republiky bylo zastoupení chlapců a dívek v Libereckém kraji ve školním roce 2016/2017 poměrně vyrovnané s mírnou převahou chlapců. Výjimkou byl pouze Kraj Vysočina, ve kterém naopak převažovaly dívky. Poměr mezi dívkami a chlapci pak v našem kraji činil 49,7 % ku 50,3 %. Ve středním vzdělání s výučním listem dominovali s téměř 64 % podílem chlapci. Naopak ve středním vzdělání ukončeném všeobecnou maturitní zkouškou i odborném středním vzdělání s maturitou převažovaly dívky, v prvním případě z 58,4 % a ve druhém z 53,2 %. Tento poměr pohlaví v jednotlivých druzích vzdělávání se však výrazně neliší od toho celorepublikového.

Tab. 2.4 Střední školy

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

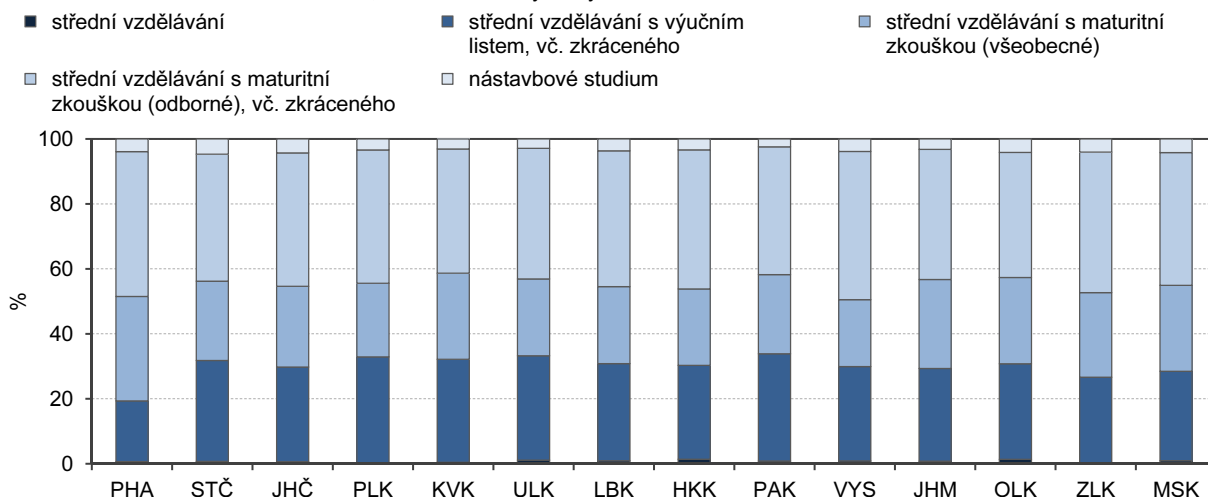
	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Žáci celkem	21 914	21 578	21 321	20 376	19 078	17 723	16 873	16 334	15 916	15 699
z toho (%):										
dívky	50,3	50,2	49,7	49,4	49,5	49,4	49,4	49,4	49,5	49,7
v denní formě vzdělávání	94,3	93,6	93,1	93,5	94,3	95,3	96,0	96,8	96,8	96,7
v tom podle druhu vzdělávání (%):										
střední vzdělávání	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
střední vzdělávání s výučním listem ¹⁾	27,5	25,9	25,1	24,4	24,5	25,0	25,7	26,0	25,8	25,3
střední vzdělávání s maturitní zkouškou (všeobecné)	21,9	22,4	22,5	23,1	24,0	24,5	25,0	25,0	25,4	25,2
střední vzdělávání s maturitní zkouškou (odborné) ¹⁾	42,8	43,6	43,0	43,0	43,3	43,7	43,3	43,8	44,1	44,5
nástavbové studium	7,6	7,8	9,1	9,2	7,9	6,5	5,7	4,8	4,3	4,6
Nově přijatí do 1. ročníku	6 422	6 274	6 056	5 423	5 069	4 690	4 498	4 397	4 369	4 347
Absolventi	4 668	4 554	4 503	3 948	3 601	3 416	3 229	2 958	2 818	.
v tom podle druhu vzdělávání (%):										
střední vzdělávání	0,4	0,6	0,4	0,6	0,7	0,6	0,9	0,7	0,9	.
střední vzdělávání s výučním listem ¹⁾	34,0	31,6	28,8	30,1	30,9	27,4	27,7	33,1	29,9	.
střední vzdělávání s maturitní zkouškou (všeobecné)	15,6	16,7	17,3	18,8	20,4	21,4	21,8	22,2	23,7	.
střední vzdělávání s maturitní zkouškou (odborné) ¹⁾	40,1	43,7	42,1	41,4	41,2	44,0	43,5	40,6	41,8	.
nástavbové studium	9,9	7,5	11,4	9,1	6,9	6,7	6,1	3,4	3,7	.

¹⁾ včetně zkráceného studia

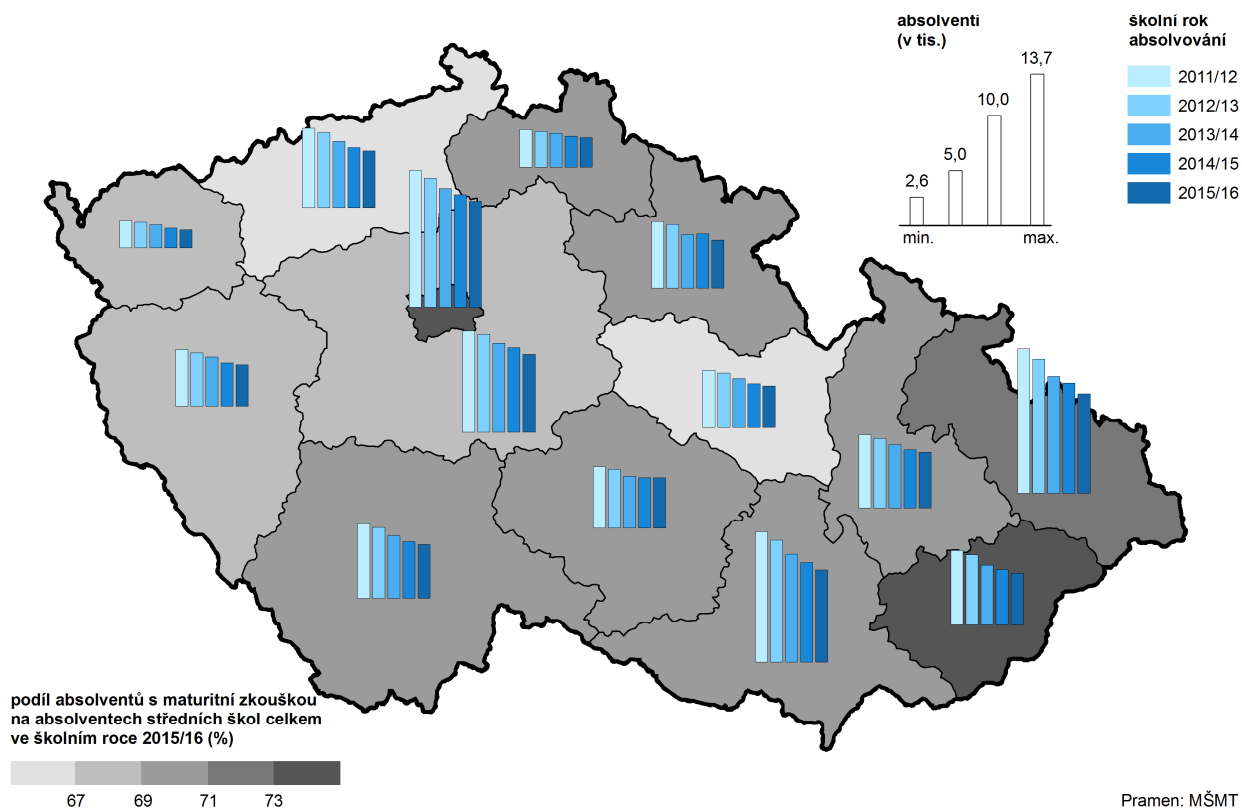
Graf 2.5 Absolventi středních škol podle druhu vzdělávání a krajů ve školním roce 2015/16

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ve školním roce 2016/2017 bylo do prvních ročníků středních škol přijato 4 347 nových žáků, meziročně o 0,5 % méně. V posledním desetiletí však jejich počet klesal každým rokem – v porovnání se školním rokem 2007/2008 se tento počet snížil o 32,3 %, což v úhrnu znamená o 2 075 studentů méně. V návaznosti na to klesal také počet absolventů. Zatímco v roce 2007/2008 bylo evidováno 4 668 absolventů, v roce 2015/2016 jich bylo již jen 2 818, tj. o téměř 40 % méně. Nejvýraznější propad je pak zřejmý u počtu absolventů středních odborných učilišť s výučním listem (mezi uvedenými roky o 46,9 %). Méně absolventů však registrovaly také střední odborné školy s maturitou (o 37,0 %). Méně významný pokles absolventů zaznamenala gymnázia (o 8,1 %). Klesající zájem o nástavbové studium pak dokládá snížení počtu absolventů o téměř 78 %.

Absolventi středních škol podle krajů za školní roky 2011/12–2015/16

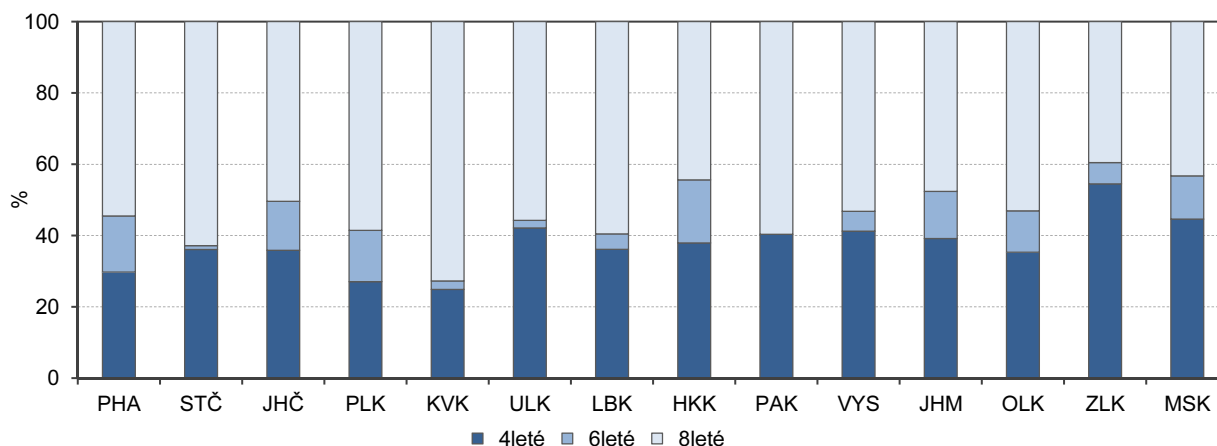

Gymnázia

Střední školy poskytující všeobecné vzdělání s maturitní zkouškou (tj. gymnázia) si v Libereckém kraji drží svůj poměrně stabilní počet a ve školních letech 2007/2008 a 2016/2017 si žáci mohli vybrat ze 13 až 14 těchto škol. Naopak žáků navštěvujících gymnázia v uvedeném časovém horizontu ubylo, a to o 847 (o 17,6 %) na 3 956 osob. Do roku 2015/2016 klesal také počet nově přijatých studentů prvních ročníků, od tohoto roku jich pak mírně přibývá – v roce 2015/2016 meziročně o 5,1 % na 677 osob a v roce 2016/2017 o další 1,3 % na 686 osob. Počet absolventů gymnázií v kraji rostl v období 2007/2008 až 2009/2010 (ze 727 na 778 absolventů), v dalších čtyřech letech klesal a v roce 2015/2016 byl opět zaznamenán meziroční mírný nárůst ve výši 1,5 % a gymnázia tak úspěšně dokončilo 668 studentů. Naopak ve většině ostatních krajů se počty absolventů gymnaziálních oborů v posledních letech snižují.

Graf 2.6 Žáci v gymnáziích podle délky vzdělávání a krajů ve školním roce 2016/17

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Tab. 2.5 Střední všeobecné vzdělávání s maturitní zkouškou (gymnázia)

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Žáci celkem	4 803	4 844	4 790	4 703	4 575	4 340	4 211	4 086	4 036	3 956
z toho (%):										
dívky	58,2	57,9	58,1	58,2	57,5	57,1	56,6	56,6	57,5	58,4
v denní formě vzdělávání	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
v tom podle délky vzdělávání (%):										
4 roky	34,8	35,0	35,2	34,4	34,0	34,2	35,4	34,8	35,1	36,1
6 let	6,0	6,6	6,9	7,3	7,1	6,8	5,8	4,9	4,9	4,3
8 let	59,2	58,3	58,0	58,3	58,9	59,0	58,9	60,3	60,1	59,5
Nově přijatí do 1. ročníku	849	834	794	781	742	680	699	644	677	686
Absolventi	727	759	778	741	733	730	703	658	668	.
v tom podle délky vzdělávání (%):										
4 roky	49,9	48,2	52,8	53,3	47,3	47,7	52,1	51,7	47,9	.
6 let	6,3	6,6	4,1	5,3	7,9	10,1	8,1	6,8	4,9	.
8 let	43,7	45,2	43,1	41,4	44,7	42,2	39,8	41,5	47,2	.

V průběhu let se podíl žáků gymnázií vůči všem středoškolákům změnil nepatrně, tj. od školního roku 2007/2008 narostl z 21,9 % na 25,2 % žáků ve školním roce 2016/2017. V roce 2016/2017 pak gymnazisté v našem kraji nejčastěji studovali osmiletá gymnázia (59,5 %). Čtyřletého studia se účastnilo 36,1 % a zbývajících 4,3 % tvořili studenti s 6letých gymnázií. Podíly jednotlivých délek vzdělávání se v rámci krajů České republiky poměrně liší. Více než polovinu studentů 4letých oborů vykázal v roce 2016/2017 jako jediný Zlínský kraj (54,5 %), nejnižší pak Karlovarský (24,9 %). Zatímco v Pardubickém kraji se nenachází ani jeden 6letý obor gymnázia, v Královéhradeckém kraji tento obor studuje nezanedbatelných 17,7 % žáků. Podíl studentů 8letých gymnázií se pak v rámci krajů pohyboval od 39,5 % (Zlínský kraj) do 72,7 % (Karlovarský kraj). V porovnání s celorepublikovým průměrem vykázal Liberecký kraj nepatrně nižší podíl

studentů 4letých gymnázií (o 1,2 p. b.), nižší zastoupení v 6leté délce studia (o 5,6 p. b.) a naopak vyšší potenciál studujících v 8leté délce (o 6,8 p. b.).

Všichni studenti gymnázií studovali v roce 2016/2017 v našem kraji v rámci denní formy studia. Podobně tomu bylo také ve většině ostatních regionů. Výjimkou bylo pouze Hlavní město Praha, Plzeňský, Ústecký, Jihomoravský, Olomoucký a Moravskoslezský kraj – v úhrnu se však v těchto krajích v jiné formě studia vzdělávalo 373 osob, nejvíce pak v Hlavním městě Praze (270 osob). Z hlediska pohlaví měly mezi studenty gymnázií v tomto školním roce převahu ve všech krajích dívky – v Libereckém kraji tvořily 58,4 % gymnazistů.

Střední školy s odborným vzděláváním

Střední školy vyučující obory odborného vzdělávání poskytují tyto druhy vzdělávání: střední vzdělání, střední vzdělávání s výučním listem, střední vzdělávání s maturitní odbornou zkouškou, zkrácené studium střední s výučním listem, zkrácené střední vzdělávání s maturitní zkouškou a nástavbové studium.

Počet škol vyučujících obory odborného studia i těch s nástavbovým studiem se neustále snižuje. Mezi školními roky 2007/2008 až 2016/2017 se v Libereckém kraji v případě odborných škol jednalo o snížení počtu ze 44 na 39 zařízení, počet škol s nástavbovým studiem poklesl ze 17 institucí na 12 středních škol. Tento trend se nijak nevyvíjí vývoji v ostatních krajích České republiky.

Shodně s úbytkem středních škol se snižuje také počet jejich žáků. Ten mezi výše uvedenými školními roky poklesl o 28,7 % na 11 016 studujících. U nástavbového studia je pokles ještě výraznější, tj. o 56,2 % na 727 studentů. Stejně se pak vyvíjí i počet nově přijatých do prvních ročníků (pokles o 29,8 % na 3 263 studentů středních odborných škol a o 57,0 % na 398 studentů nástaveb) i absolventů (pokles o 41,1 % na 2 047 studentů, resp. o 77,8 % na 103 absolventů). Podobné procesy jsou patrné v celé České republice.

Tab. 2.6 Střední školy vyučující obory odborného vzdělání a obory nástavbového studia

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
	Obory odborného vzdělání									
Žáci celkem	15 451	15 053	14 591	13 795	12 999	12 237	11 703	11 467	11 189	11 016
z toho (%):										
dívky	48,2	47,8	47,1	46,8	46,5	46,9	47,1	46,9	46,8	46,9
v denní formě vzdělávání	98,4	98,2	97,9	98,1	98,2	98,2	98,5	98,7	98,5	98,7
Nově přijatí do 1. ročníku	4 647	4 501	4 259	3 763	3 660	3 565	3 332	3 378	3 356	3 263
Absolventi	3 478	3 452	3 212	2 849	2 619	2 458	2 328	2 199	2 047	.
v tom podle druhu vzdělávání (%):										
střední vzdělávání	0,6	0,8	0,6	0,8	1,0	0,8	1,2	0,9	1,3	.
střední vzdělávání s výučním listem ¹⁾	45,6	41,6	40,3	41,7	42,5	38,0	38,5	44,5	41,2	.
střední vzdělávání s maturitní zkouškou (odborné) ¹⁾	53,8	57,6	59,0	57,4	56,6	61,2	60,3	54,6	57,5	.
	Obory nástavbové studia									
Žáci celkem	1 660	1 681	1 940	1 878	1 504	1 146	959	781	691	727
z toho (%):										
dívky	46,2	49,3	48,3	43,2	51,2	47,2	46,2	49,4	45,7	43,9
v denní formě vzdělávání	38,7	34,6	40,2	47,1	43,6	46,0	46,9	52,2	50,4	48,7
Nově přijatí do 1. ročníku	926	939	1 003	879	667	445	467	375	336	398
Absolventi	463	343	513	358	249	228	198	101	103	.

¹⁾ včetně zkráceného studia

Z hlediska druhu studia tvořili většinu studenti středních odborných škol s maturitou (44,5 % všech středoškoláků), jejich zastoupení se za posledních deset let navýšilo o 1,7 p. b.. Nižší zastoupení v porovnání školních let 2007/2008 a 2016/2017 vykázali studenti středních odborných učilišť s výučním listem (o 2,2 p. b. na 25,3 %) a studenti nástavbových oborů (o 2,9 p. b. na 4,6 %).

Dívky v roce 2016/2017 v oborech odborného středoškolského vzdělávání představovaly 46,9 %, v nástavbovém studiu pak jejich podíl činil 43,9 %. Zatímco v oborech odborného středoškolského vzdělávání využívala denní formu studia většina studentů (98,7 %), v případě nástavbového studia to bylo jen 48,7 % studentů.

Vyšší odborné školy

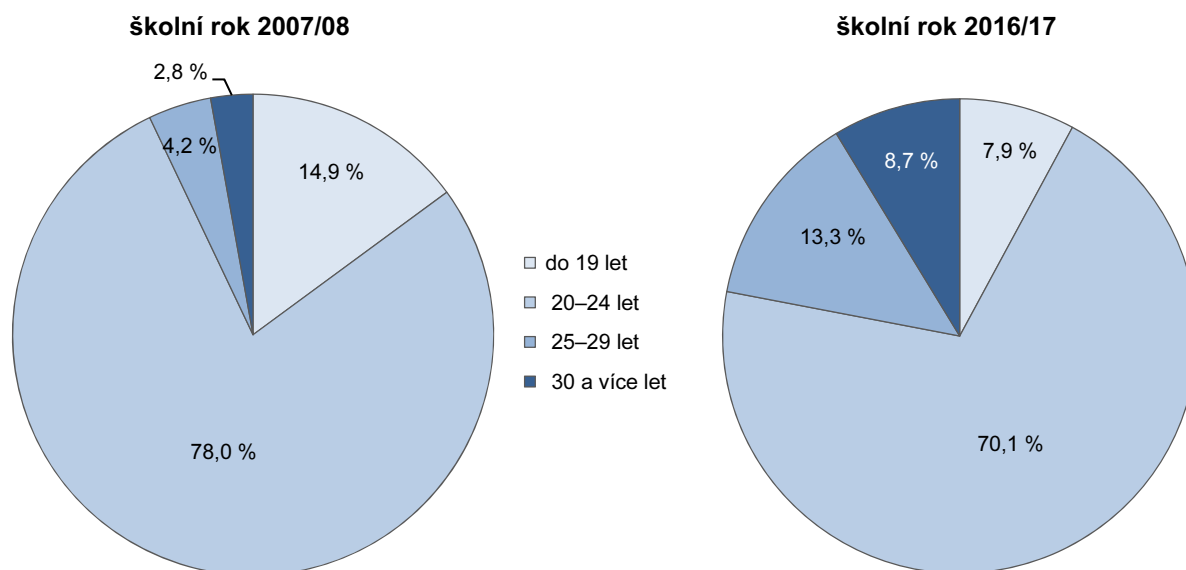
Vyšší odborné školy nabízejí vzdělávání ve tři až tříapůlletých oborech (v případě dálkové formy až čtyřletých) absolventům středního vzdělání s maturitní zkouškou. Vzdělávání je zakončeno tzv. absolutoriem.

V Libereckém kraji ve školním roce 2007/2008 působilo 8 vyšších odborných škol naplněných 778 žáky. V následujících letech se počet škol snížil na 6 zařízení a počet žáků pravidelně klesal. V roce 2016/2017 tak 6 vyšších odborných škol vzdělávalo 241 studujících. V rámci České republiky to však není neobvyklé a studentů ubývá ve všech krajích. Počet vyšších odborných škol však klesá pomaleji – v některých krajích (Středočeský, Moravskoslezský kraj) je patrný dokonce mírný nárůst zařízení, většinou je však síť těchto škol stabilní.

Ačkoliv se v Libereckém kraji vzdělávalo ve vyšších odborných školách nejméně studentů, v počtu školních zařízení předstihl Karlovarský a Plzeňský kraj se 4 a 5 školami. Počet studentů přijatých do prvních ročníků a absolventů vyšších odborných škol se v průběhu let, stejně jako celkové množství studujících, s drobnými odchylkami snižuje. Vždy však převažuje počet nově přijatých do 1. ročníků nad absolventy. Mezi školními roky 2007/2008 a 2016/2017 se počet nově přijatých snížil o 71,9 % na 88 studentů a počet absolventů poklesl o 52,3 % na 74 vystudovaných. Snižující se tendence obou skupin byla patrná v průměru celé České republiky.

Graf 2.7 Studenti ve vyšších odborných školách podle věku v Libereckém kraji

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ve školním roce 2016/2017 se 96,7 % studentů vyšších odborných škol v Libereckém kraji vzdělávalo denní formou. Z věkového hlediska tvořily nejpočetnější skupinu těchto studentů osoby ve věku 20–24 let (72,1 % všech studentů), necelým 14 % denních studentů pak bylo mezi 25–29 lety. Většině z 8 studentů v ostatních formách studia bylo více než 30 let.

Tab. 2.7 Vyšší odborné školy

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Studenti celkem	778	712	594	521	492	480	435	391	320	241
z toho (%):										
ženy	75,7	74,7	70,7	67,8	67,1	66,0	67,6	68,0	67,8	63,5
v prezenční formě studia	94,0	90,6	91,8	94,8	100,0	98,5	98,6	98,5	98,1	96,7
v tom ve věku (%):										
do 19 let	14,9	14,5	12,0	15,9	15,0	13,3	13,1	11,0	10,3	7,9
20–24 let	78,0	75,6	77,3	77,0	81,9	79,2	77,7	75,4	73,4	70,1
25–29 let	4,2	3,9	6,6	3,6	1,8	4,2	5,1	7,9	8,4	13,3
30 a více let	2,8	6,0	4,2	3,5	1,2	3,3	4,1	5,6	7,8	8,7
Nově přijatí do 1. ročníku	313	268	178	193	172	195	168	158	124	88
Absolventi	155	167	136	132	97	91	80	77	74	.

Vysoké školy

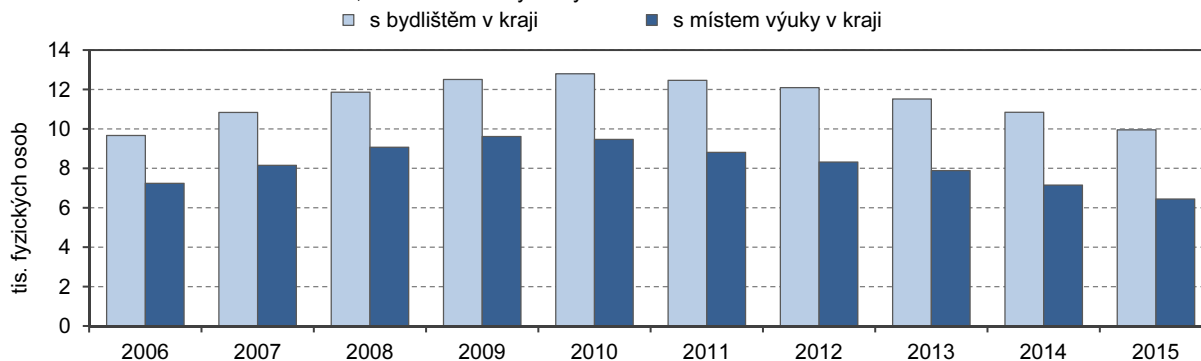
Vysoké školy nabízejí možnosti studia v bakalářských, magisterských, navazujících magisterských a doktorských studijních programech. Studium může mít jak formu prezenčního studia, tak formu studia distančního nebo kombinovaného.

V Libereckém kraji se nachází jedna vysoká škola, tj. Technická univerzita v Liberci. Ta nabízí studium v rámci osmi fakult (strojní, textilní, přírodovědně-humanitní a pedagogická, ekonomická, umění a architektury, mechatroniky, informatiky a mezioborových studií, zdravotních studií a ústavem pro nanomateriály, pokročilé technologie a inovace). Ve školním roce 2016/2017 v rámci této univerzity studovalo 5 914 studentů státního občanství ČR. V posledních 15 letech počet těchto studentů rostl od roku 2001/2002 do roku 2009/2010, v té době univerzita evidovala 9 612 studentů. V následujících letech však studentů každoročně ubývá. Rozdíl mezi jejich minimálním (rok 2016/2017) a maximálním počtem (rok 2009/2010) tak dosáhl 3 698 osob, tj. 38,5 %.

Počet studentů bydlících v Libereckém kraji a zároveň v našem kraji studujících v roce 2016/2017 reprezentovalo 3 021 osob. I v tomto případě je možné období 2001/2002 až 2016/2017 rozdělit na dva úseky, tj. do roku 2010/2011 počet těchto studentů narůstá a dosahuje tak maxima 4 757 osob, poté se počet již jen pravidelně snižuje. Studenti státního občanství ČR bydlící a zároveň studující v Libereckém kraji se na celkovém počtu studentů s místem výuky v kraji (tj. výše uvedených 5 914 studentů) tak v roce 2016/2017 podíleli 51,1 %. Od roku 2001/2002 je to čtvrtý nejvyšší podíl – nejvyšší zastoupení měli tito studenti v roce 2012/2013 (51,8 %).

Graf 2.8 Studenti veřejných a soukromých vysokých škol se státním občanstvím ČR v Libereckém kraji

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

V roce 2016/2017 se vysokoškolsky vzdělávalo 9 388 obyvatel Libereckého kraje, meziročně je to o 5,6 % méně, v porovnání se školním rokem 2001/2002 pak o 34,7 % méně. I v případě těchto studentů je zřejmý růst jejich počtu do roku 2010/2011 (12 792 studentů), v dalších letech studentů postupně ubývá. Většinu těchto studentů od roku 2004/2005 tvořily každoročně ženy, v roce 2016/2017 jejich podíl dosáhl 57,1 %.

V prezenční formě pak studovaly zhruba tři čtvrtiny studentů (v roce 2001/2002 dokonce 83,4 % studentů). Z hlediska typu studijního programu převažovalo studium bakalářských oborů (v roce 2016/2017 z 60,4 %, tj. 5 671 studentů), čtvrtina studentů pak ve studiu pokračovala v rámci navazujícího magisterského programu (2 389 studentů). Podíl navazujícího magisterského programu se zhruba od roku 2009/2010 navyšuje v neprospěch nenavazujícího magisterského programu, u kterého je patrný strmý pokles (ze 4 827 studentů v roce 2001/2002 na 771 studentů v roce 2016/2017). V doktorském programu pak v roce 2016/2017 pokračovalo 6,7 % studentů (632 osob). Většinu vysokoškolských studentů žijících v Libereckém kraji bylo po celé sledované období mezi 20–24 lety (59,9 %), 19,3 % patřilo do skupiny 25–29letých. Více než 30 let bylo 14,3 % studentů. Na rozdíl od počtu studentů, počet absolventů s bydlištěm v Libereckém kraji klesal až v posledních čtyřech letech. V roce 2016/2017 tak vysokou školu úspěšně dokončilo 2 335 studentů, což je v porovnání s jejich maximem z roku 2012/2013 (2 957 absolventů) o více než pětinu méně. I mezi absolventy dominují ženy, v posledním sledovaném roce dosáhl jejich podíl 60,1 % a ze 78,7 % jde o studenty prezenční formy studia. Nejvíce zastoupeným typem studijního programu je opět program bakalářský (54,6 % absolventů) a navazující magisterský program (37,2 % absolventů).

Tab. 2.8 Veřejné a soukromé vysoké školy – studenti státního občanství ČR

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Studenti státního občanství ČR¹⁾	10 834	11 861	12 508	12 792	12 460	12 090	11 535	10 865	9 941	9 388
z toho (%):										
ženy	53,7	55,0	56,6	57,0	57,1	57,2	57,6	57,0	56,8	57,1
v prezenční formě studia	76,2	73,5	73,5	73,6	73,5	74,5	75,6	76,2	76,5	75,6
v tom podle typu studijního programu (%):										
bakalářský	60,8	64,4	65,1	65,5	64,5	63,5	62,4	61,0	60,5	60,4
magisterský	21,8	15,8	12,4	9,9	8,5	7,6	7,4	7,9	8,0	8,2
magisterský navazující	12,4	15,3	18,3	20,1	22,0	23,9	24,8	25,5	25,5	25,4
doktorský	6,2	5,7	5,5	5,7	5,8	5,8	6,1	6,4	6,8	6,7
v tom ve věku (%):										
do 19 let	8,5	7,4	7,6	7,2	6,5	6,8	5,7	6,1	5,8	6,5
20–24 let	58,2	57,9	57,7	58,8	59,2	60,2	61,4	60,5	60,4	59,9
25–29 let	18,3	18,1	17,6	17,4	18,2	17,9	18,2	19,1	19,8	19,3
30 a více let	14,9	16,6	17,2	16,7	16,2	15,2	14,6	14,3	13,9	14,3

¹⁾ s bydlištěm v kraji; ve fyzických osobách, tj. každý student je uveden jen jednou, celkový počet studentů tak nemusí souhlasit se součty za jednotlivé typy studijních programů

Tab. 2.9 Veřejné a soukromé vysoké školy – absolventi státního občanství ČR

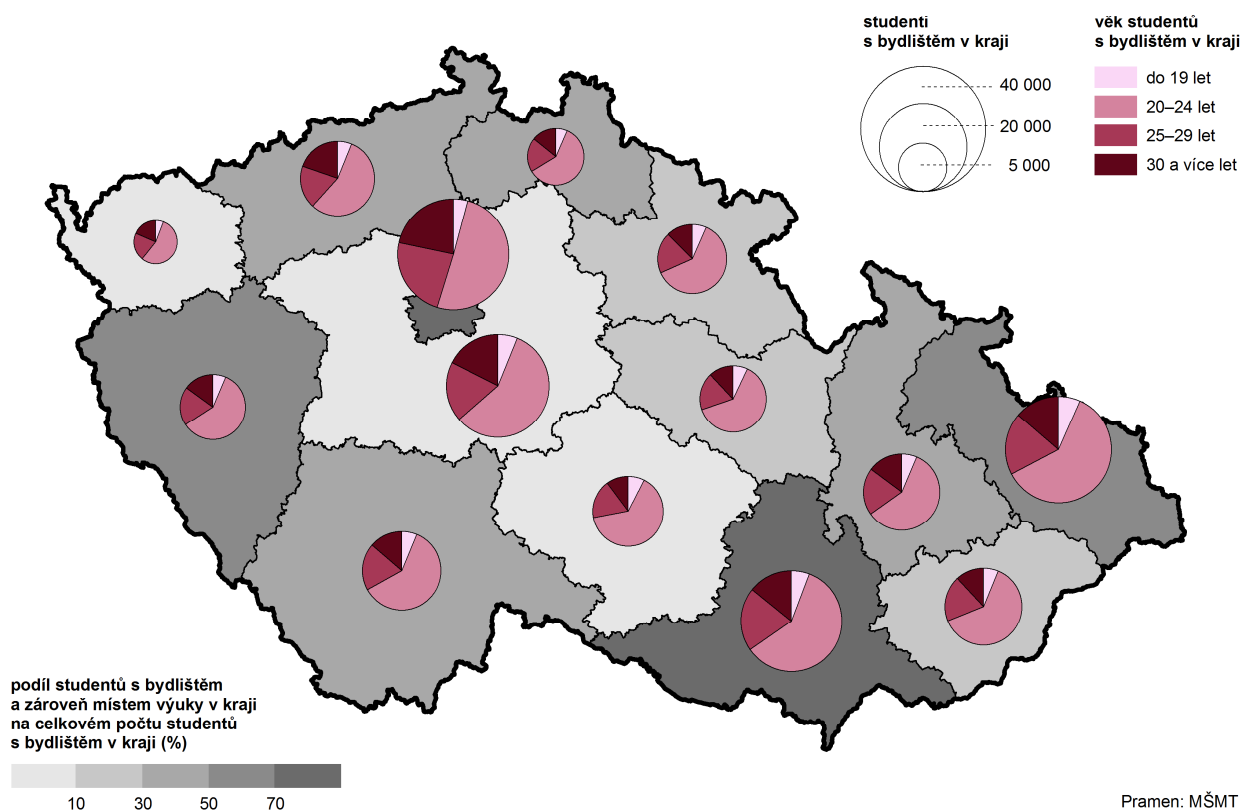
Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Absolventi státního občanství ČR¹⁾	1 860	2 147	2 514	2 744	2 940	2 957	2 881	2 681	2 559	2 335
z toho (%):										
ženy	54,7	57,7	58,5	58,8	62,2	61,8	61,7	61,8	61,7	60,1
v prezenční formě studia	82,5	75,1	74,0	72,7	74,6	74,3	74,2	75,4	77,8	78,7
v tom podle typu studijního programu (%):										
bakalářský	47,0	53,5	58,4	58,6	57,8	58,8	57,8	58,1	53,2	54,6
magisterský	33,1	24,7	16,7	13,7	10,5	8,7	6,1	4,7	5,5	5,5
magisterský navazující	16,9	19,1	22,5	26,2	29,8	30,3	34,2	35,2	38,9	37,2
doktorský	3,0	2,8	2,7	1,6	2,0	2,4	1,9	2,1	2,6	2,7

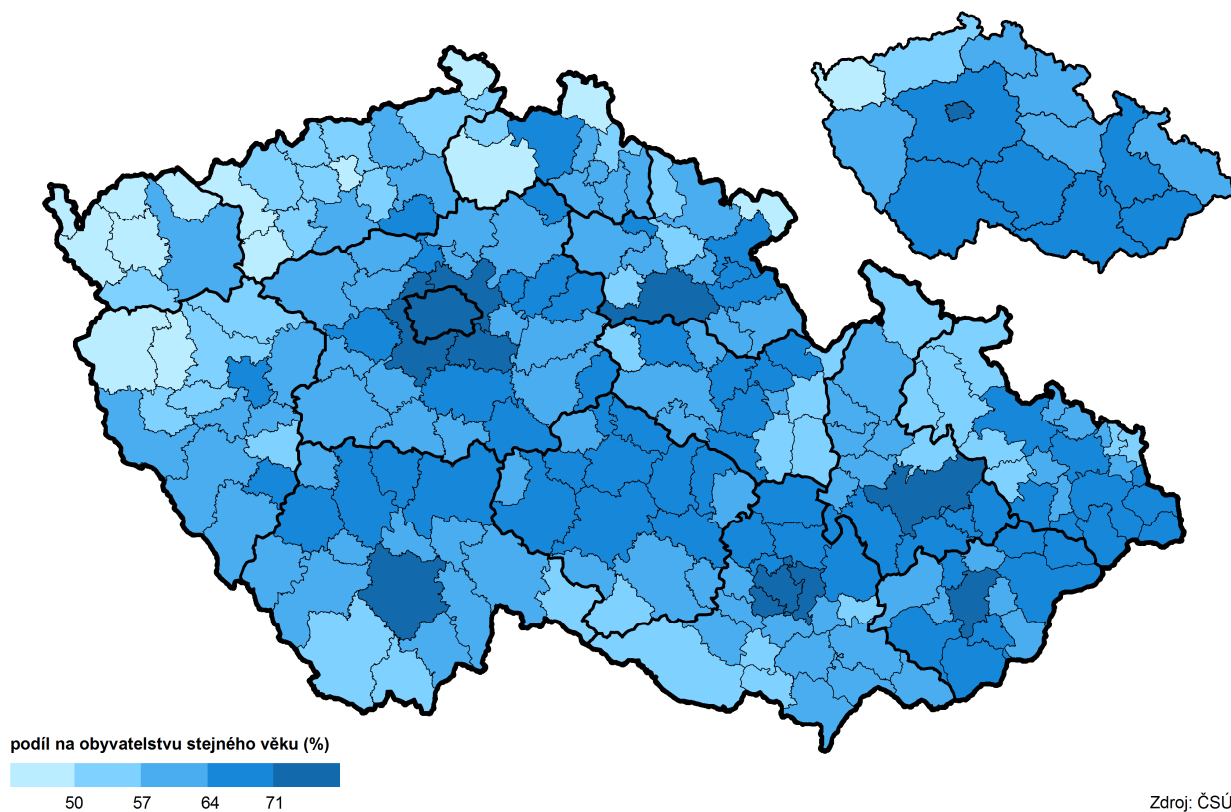
¹⁾ s bydlištěm v kraji; ve fyzických osobách, tj. každý absolvent je uveden jen jednou, celkový počet absolventů tak nemusí souhlasit se součty za jednotlivé typy studijních programů

**Studenti veřejných a soukromých vysokých škol (státního občanství ČR)
podle krajů k 31. 12. 2016**

**Obyvatelstvo se středoškolským s maturitou, vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním
ve věku 25–29 let podle SO ORP a krajů podle SLDB 2011 (ze zjištěných hodnot)**

Domovy mládeže, internáty, stravovací zařízení

V Libereckém kraji bylo ve školním roce 2016/2017 zřízeno 16 domovů mládeže a 2 internáty s celkovou lůžkovou kapacitou 2 315 lůžek.

V domovech mládeže bylo ubytováno celkem 1 282 žáků a studentů, z toho 51,9 % dívek. Ve struktuře ubytovaných z 97,1 % převažovali studenti středních škol, dalších 2,6 % připadlo na studenty vyšších odborných škol a 0,3 % na žáky základních škol. Podíl zdravotně postižených žáků či studentů představoval 1,4 %. V porovnání s průměrem za Českou republiku byl v Libereckém kraji vykázán o 0,5 p. b. nižší podíl ubytovaných dívek a o 0,4 p. b. nižší podíl žáků základních škol, ale naopak o 4,6 p. b. vyšší podíl ubytovaných středoškoláků. Podíl ubytovaných zdravotně postižených v ČR činil 2,0 %, v Libereckém kraji byl o 0,6 p. b. nižší.

V internátech na území Libereckého kraje bylo ve školním roce 2016/2017 ubytováno celkem 149 osob, tj. 73,8 % studentů středních škol, 24,2 % žáků základních škol a 2,0 % dětí z mateřských škol. Podíl dívek ubytovaných na internátech dosáhl téměř 33 %. Necelá polovina ubytovaných (49,0 %) byla zdravotně postižených a v porovnání s celostátním průměrem (89,5 %) je tento údaj o 40,5 p. b. nižší.

Ve školním roce 2016/2017 bylo v Libereckém kraji provozováno celkem 390 zařízení školního stravování (bez náhradního stravování), ve kterých se pravidelně stravovalo 68 961 osob. Více než 80 % stravníků představují děti, žáci nebo studenti. Z hlediska typu škol převažovali z 36,5 % žáci z prvního stupně základních škol, 27,1 % připadlo na děti v mateřských školách, 21,8 % na žáky na druhém stupni základních škol a středoškoláci tvořili 12,7 %.

V mateřských školách se stravovaly téměř všechny děti (99,9 %). Z celkového počtu žáků základních škol se na prvním stupni pravidelně stravovalo 85,5 % žáků, na druhém stupni pak 81,7 % žáků. Studenti denního studia středních škol využívali možnost pravidelného stravování ze 46,1 %.

Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy – dětské domovy, dětské domovy se školou, diagnostické ústavy, výchovné ústavy

Ústavní výchova je opatření navržené orgánem sociálně-právní ochrany dětí a schválené soudem. V České republice je právně upravena zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

Děti starší tří let bývají umísťovány nejčastěji v zařízeních, která jsou v gesci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Tato zařízení jsou rozlišena podle účelu, který mají splňovat.

Do dětských diagnostických ústavů jsou umísťovány děti zpravidla ve věku 3–18 let za účelem komplexního vyšetření a následně umístěny do dětských domovů, dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů. Diagnostický pobyt trvá zpravidla 8 týdnů.

Dětské domovy jsou určeny pro děti ve věku od 3 do nejvýše 18 let nebo do ukončení přípravy na povolání (až do 26 let) bez závažných poruch chování. Vzdělávání probíhá ve školách, které nejsou součástí dětského domova. Do dětského domova mohou být také umístěny nezletilé matky spolu s jejich dětmi.

Dětské domovy se školou jsou zřizovány pro děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky a jejich účelem je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou se závažnými poruchami chování, vyžadující pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu výchovně léčebnou péči nebo mající nařízenou ochrannou výchovu. Vzdělávání probíhá nejčastěji ve škole, která je součástí zařízení.

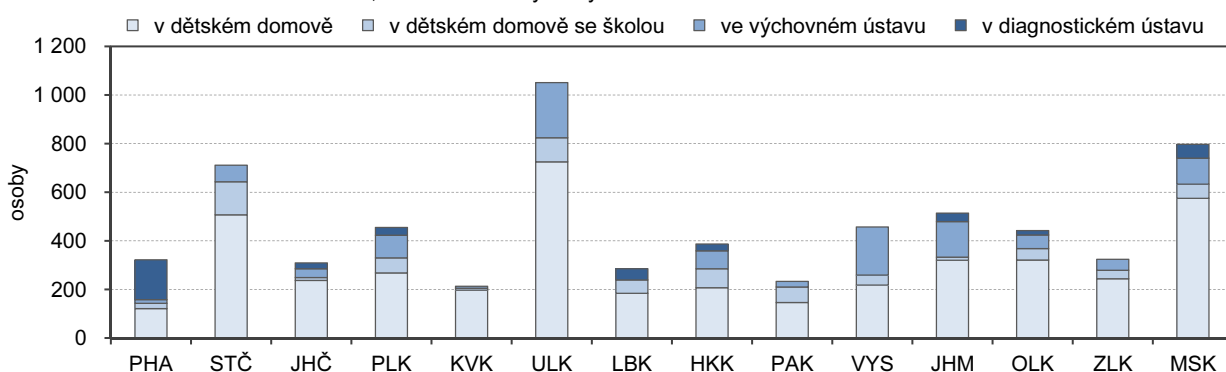
Pro děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova jsou určeny dětské výchovné ústavy, které se zřizují odděleně pro děti s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ochrannou výchovou.

Na území Libereckého kraje se nachází celkem 10 zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy pro děti a mládež s celkovou lůžkovou kapacitou 342 lůžek. Ve školním roce 2016/2017 bylo v 7 dětských domovech umístěno 184 dětí, ve 2 dětských domovech se školou 55 dětí a v diagnostickém ústavu 46 dětí. Z celkového počtu 285 dětí, umístěných v zařízeních s ústavní péčí v Libereckém kraji, bylo 41,1 % dívek.

Graf 2.9 Děti a mládež v zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy podle krajů ve školním roce 2016/17

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Z mezikrajského pohledu byl nejvyšší počet zařízení pro výkon ústavní a ochranné péče i celkový počet umístěných dětí evidován v Ústeckém kraji (26 zařízení, 1 051 umístěných dětí), naopak v Karlovarském kraji fungovalo těchto zařízení nejméně (7 zařízení) a ve školním roce 2016/2017 v nich bylo umístěno 213 dětí. Libereckému kraji v počtu zařízení patřila čtvrtá nejnižší pozice a s počtem umístěných dětí třetí nejnižší pozice mezi kraji.